

Datum:
2026-06-23

Diarienummer:
OSN-2026-00527

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Omsorgsnämnden

Handläggare:
Marie Brinktell, Evelyn Widenfalk Ehlin

Yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar

1. **att** avge yttrande till kommunledningskontoret enligt ärendets bilaga 1

Ärendet

Omsorgsnämnden har mottagit remiss över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028 för yttrande.

Beredning

Ärendet har beretts, inom vård- och omsorgsförvaltningen, avdelning strategi och avtal, enhet strategi och beredning i samråd med enhet avtal och uppföljning.

Föredragning

Kommunledningskontoret har tagit fram ett förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028. Av remissutskicket framgår att omsorgsnämnden ska lämna synpunkter på hur åtgärderna är formulerade i planen, vilka åtgärder som nämnden kan samordna eller vara delansvarig för samt en tidplan för genomförandet av åtgärderna.

Omsorgsnämnden bedömer att planens genomslagskraft kan stärkas genom att funktionsrättsperspektivet integreras tydligare i planen. Genom att tydligare integrera funktionsrättsperspektivet i planens målområden och åtgärder kan förutsättningarna stärkas för att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och delta i fritidsaktiviteter på lika villkor som barn och unga utan funktionsnedsättning. Detta är även i linje med Uppsala kommuns program och handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Omsorgsnämnden föreslås vara delansvarig för den första åtgärden i målområde 2, *Stärka den politiska samordningen genom att implementera ett strategiskt forum med representanter från berörda nämnder och bolagsstyrelser*. Deltagande i ett strategiskt forum kan bidra till att funktionsrättsperspektivet beaktas i den strategiska samordningen och stärka förutsättningarna för att rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättning tillgodoses.

I övrigt är bedömningen att omsorgsnämnden inte bör ansvara för att samordna några av de föreslagna åtgärderna eller vara delansvarig för några av de resterande åtgärderna.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 2026-06-23
- Bilaga 1, Yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028
- Bilaga 2, Remissversion Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Omsorgsnämnden
YttrandeMottagare
KommunstyrelsenHandläggare:
Marie Brinktell, Evelyn Widenfalk Ehlin

Yttrande över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Omsorgsnämnden har mottagit remiss över förslag till Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028 för yttrande.

Omsorgsnämnden vill framhålla vikten av att funktionsrättsperspektivet lyfts fram tydligare i planen. Genom att tydligare låta perspektivet genomsyra planens målområden och åtgärder kan förutsättningarna stärkas för att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och delta i fritidsaktiviteter på lika villkor som barn och unga utan funktionsnedsättning. Planens genomslagskraft kan ytterligare stärkas genom att tydliggöra hur funktionsrättsperspektivet beaktas i arbetet med delaktighet, kartläggning av deltagande, lågtröskelverksamheter, fritidslotsfunktion och kompetensutveckling.

Omsorgsnämnden föreslås vara delansvarig för den första åtgärden i målområde 2, *Stärka den politiska samordningen genom att implementera ett strategiskt forum med representanter från berörda nämnder och bolagsstyrelser*. Deltagande i ett strategiskt forum kan bidra till att funktionsrättsperspektivet beaktas i den strategiska samordningen och stärka förutsättningarna för att rättigheterna för barn och unga med funktionsnedsättning tillgodoses.

I övrigt är bedömningen att omsorgsnämnden inte bör ansvara för att samordna några av de föreslagna åtgärderna eller vara delansvarig för några av de resterande åtgärderna.

Omsorgsnämnden bedömer att planens syfte kan tydliggöras ytterligare. Det kan med fördel framgå om planen främst syftar till att förtydliga ansvar och roller eller om den även avser att styra och säkerställa genomförandet av åtgärder inom området.

Flera av åtgärderna kan med fördel formuleras och konkretiseras ytterligare för att skapa större tydlighet och stärka förutsättningarna för ett effektivt genomförande.

Omsorgsnämnden ser ett värde i att tydliggöra hur planen förhåller sig till befintliga program och handlingsplaner. En sådan tydlighet kan bidra till att undvika överlappningar, styrträngsel och dubbla uppdrag samt skapa bättre förutsättningar för ett effektivt genomförande. Det kan också vara värdefullt att beskriva vilka åtgärder som är nya respektive vilka som redan omhändertas inom befintliga strukturer.

Avslutningsvis kan det vara värdefullt att säkerställa att de föreslagna åtgärderna harmonierar med åtgärder i andra program och handlingsplaner. En sådan samordning kan bidra till en mer sammanhållen styrning och skapa tydligare roller och ansvar inom området.

Omsorgsnämnden

Tobias Smedberg
Ordförande

Theodor Landén Rhodin
Sekreterare

Aktiverande styrdokument

Datum:
2026-05-13

Diarienummer:
KSN-2026-01115

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
XX

Remissversion:

Plan för barn och ungas fria tid 2026–2028

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommun har i Mål och budget 2025–2027 formulerat ett uppdrag om att utreda hur ansvaret för barn och ungas fria tid ska organiseras. Uppdraget, som ingår i fokusmålet *”Tryggheten – Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor”*, syftar till att stärka barns och ungas möjligheter till en meningsfull, jämlik och tillgänglig fritid. Denna plan innehåller de rekommendationer hur ansvaret för barn och ungas fria tid ska organiseras inom kommunen för att uppnå ökad tillgång, bättre resursutnyttjande och starkare samverkan. Den fokuserar på hela kommunens ansvar – både i den egna verksamheten och i samspel med civilsamhälle och föreningsliv – och omfattar både stad och landsbygd.

Planen ger en samlad bild av vilka principer, målområden och åtgärder som behövs för att Uppsala kommun ska stärka styrning, ansvarsfördelning och organisering av arbetet med barn och ungas fria tid.

Syfte

Syftet med planen är att säkra att förtydliga nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller i arbetet med att stärka barns och ungas möjligheter till en meningsfull, jämlik och tillgänglig fritid. Åtgärderna i planen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett målområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har planen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Omfattning

Planen beskriver principer, målområden och åtgärder Uppsala kommunkoncern ska prioritera under 2026 till 2028.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen fattar beslut om planen och ansvarar för att leda och samordna det koncerngemensamma arbetet. Kommunstyrelsen ansvarar för planens spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete.

Alla berörda nämnder och styrelser ansvarar för att integrera arbetet med utpekade åtgärder i sina respektive verksamheter och har verksamhetsansvar i att på så sätt bidra till planens samordning, uppföljning och måluppfyllelse. Varje nämnd och bolagsstyrelse ska integrera de åtgärder de får utpekat ansvar för i sin ordinarie verksamhetsplanering.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete för barn och ungas fria tid krävs god samverkan, internt och externt.

Principer, målområden och åtgärder, samt ansvariga

Samtliga målområden och åtgärder utgår från fyra organisationsgrundande principer som bör fungera som referensram i kommunens fortsatta arbete. Principerna har vuxit fram ur ett utredningsarbete med intervjuer, dokumentstudier och gemensamma dialoger. De speglar återkommande spänningar, behov och utvecklingsområden snarare än färdiga lösningar. Syftet med principerna är att ge stöd för att pröva och väga alternativa lösningar samt tydliggöra vilka krav som bör vara uppfyllda oavsett organisatorisk modell. Principerna bör inte ses som ett alternativ till beslut om nämndansvar eller förvaltningsstruktur utan som ett ramverk för analys, utveckling och gemensam förståelse. De ställer krav på tydligare politiskt ansvar för helheten, stärkt systemledning, en organisering som bättre stödjer samordning och långsiktighet och de bör utgöra grunden för kommunens förhållningssätt till organisering av arbetet med barn och ungas fria tid.

Princip 1: Barn och ungas behov som utgångspunkt för ansvar och organisering

En övergripande princip är att ansvar och organisering för barn och ungas fria tid i första hand ska utgå från barns faktiska behov och livssituation – inte från verksamhets-, nämnd- eller förvaltningsgränser. Principen innebär att organiseringen behöver utformas så att barn och unga möter en sammanhängande logik i sin vardag, oavsett hur kommunen internt är organiserad.

Detta innebär att:

- ansvar behöver samordnas för att undvika glapp mellan verksamheter och åldersövergångar,
- organiseringen behöver stödja kontinuitet och tillgängliga övergångar mellan skola, idrott, fritid, kultur och andra relevanta arenor,
- uppdrag i högre grad bör definieras utifrån målgrupper och delmålgrupper (till exempel ålder, geografi, socioekonomi och funktionsnedsättning) för att möjliggöra långsiktig planering och likvärdighet.

En organisering lever upp till principen i den mån den minskar risken för att barn och unga faller mellan ansvar, och i den mån den stödjer sammanhängande övergångar i barns vardag.

Princip 2: Samordnat ansvar och tydlig systemledning

En andra central princip är att området kräver en tydlig styrkedja och ett sammanhållet ansvar för helheten kring barn och ungas fria tid. Utredningen visar att området i dag präglas av parallella strukturer där olika verksamheter verkar utifrån skilda uppdrag, mål och logiker. Utan en sammanhållande funktion tenderar samordning att bli personberoende och svår att upprätthålla över tid.

Den organisatoriska principen innebär att kommunen behöver:

- en tydlig funktion för systemledning som kan hålla ihop helheten,
- ett uttalat ansvar för att samordna mål, prioriteringar och uppföljning,
- strukturer för gemensamt lärande och utveckling över nämnd- och förvaltningsgränser.

En organisering lever upp till principen i den mån den möjliggör gemensam prioritering och uppföljning över organisatoriska gränser, och minskar beroendet av informella lösningar.

Princip 3: Geografisk närhet kombinerad med gemensam struktur

En tredje princip är att verksamheter för barn och unga behöver vara geografiskt nära och lokalt förankrade, samtidigt som likvärdighet kräver gemensamma strukturer. Lokala verksamheter behöver kunna anpassas efter olika stadsdelars och orters behov, men de måste också ingå i ett sammanhållet kommunalt system där kvalitet, kompetens och utveckling hålls ihop.

Denna princip innebär att:

- verksamheter ska kunna anpassas efter lokala behov i stadsdelar och på landsbygd,
- samtidigt som kompetensförsörjning, metodutveckling, uppföljning och kvalitetsarbete samordnas på kommunövergripande nivå.

En organisering lever upp till principen i den mån den kombinerar lokal handlingsfrihet med gemensamma stödstrukturer som skapar likvärdighet i kvalitet och tillgång.

Princip 4: Professionella team med gemensamt uppdrag

En kompletterande utgångspunkt är att organiseringen bör stödja professionella team med ett gemensamt uppdrag för barn och ungas fria tid. Syftet är att minska risken för parallella spår och stuprör när olika professioner verkar utifrån skilda logiker.

Detta innebär att:

- uppdrag och arbetssätt bör utformas så att olika kompetenser samverkar mot gemensamma mål,
- roller och samarbetsformer bör stödja gemensam planering och gemensamt lärande,
- organiseringen bör underlätta samarbete mellan exempelvis fritidsledare, ungdomscoacher, kulturarbetare och andra relevanta funktioner.

En organisering lever upp till principen i den mån den skapar tydliga gemensamma uppdrag och minskar strukturer som driver isär professioner.

Målområde 1: Ett samlat systemledarskap för barns och ungas fria tid

Kommunens arbete med barn och ungas fria tid ska bedrivas utifrån ett samlat systemperspektiv där ansvar, styrning och uppföljning hänger ihop. I dag är området fördelat mellan flera nämnder, förvaltningar och bolag, med olika uppdrag och styrlogiker. Detta innebär att arbetet i stor utsträckning sker parallellt och att samverkan ofta är beroende av personliga kontakter snarare än tydliga strukturer.

För barn och unga får detta konkreta konsekvenser. Deras fritid formas i flera olika verksamheter samtidigt – skola, fritidsverksamhet, föreningsliv och sociala insatser – men utan att dessa alltid hänger samman. Det finns därmed en risk att barn hamnar mellan verksamheter, att insatser inte når rätt målgrupper eller att resurser används ineffektivt.

Ett utvecklat systemledarskap innebär att kommunen går från ett uppdelat arbetssätt till en sammanhållen styrning där helheten prioriteras. Det handlar inte om att skapa en ny organisation, utan om att tydliggöra ansvar, mandat och gemensam riktning så att befintliga verksamheter kan verka tillsammans. En sådan inriktning stärker kommunens möjligheter att arbeta förebyggande, långsiktigt och jämlikt.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Tydliggöra ansvar och implementera arbetssätt för systemledning för barn och ungas fria tid. Det innefattar att förtydliga ansvar för gemensam planering, prioritering och uppföljning, inklusive hur samverkan initieras, leds och följs upp.			
Genomföra en översyn av berörda nämnders och bolagsstyrelser ansvar, reglementen och ägardirektiv för att delar och helhet i roller, minska överlappningar samt stärka deras involvering i arbetet med barn och ungas fria tid.			
Införa en gemensam modell för styrning och uppföljning av barn och ungas fria tid.			

Målområde 2: En gemensam strategisk inriktning och tydlig begreppsgrund

Kommunen ska ha en gemensam och tydlig strategisk inriktning för arbetet med barn och ungas fria tid. I dagsläget används begreppet olika i olika delar av organisationen, vilket leder till otydlighet i både ansvar och mål. Denna otydlighet påverkar hur verksamheter prioriterar, hur resurser fördelas och hur resultat följs upp. När olika verksamheter utgår från olika definitioner av fritid försvåras arbetet med att skapa en gemensam riktning. Det riskerar också att leda till att viktiga grupper av barn inte nås, eller att insatser utformas utan tillräcklig kunskap om deras samlade behov.

En tydlig strategisk inriktning syftar till att samla kommunen kring en gemensam målbild för vad fritiden ska bidra till: god hälsa, trygghet, delaktighet och jämlika livsvillkor. I detta ingår att tydliggöra fritiden som en del av kommunens förebyggande arbete och att utgå från principen om universell prevention – det vill säga att insatser ska nå alla barn och unga, men särskilt stärka de som har störst behov.

En central del i den strategiska inriktningen är att säkerställa att barn och ungas perspektiv tas tillvara i planering, utveckling och beslutsfattande. För att strategin ska bli relevant och träffsäker behöver barns och ungas erfarenheter systematiskt tas tillvara och integreras i kommunens styrning.

Detta målområde skapar därmed en gemensam grund för övriga mål, och gör det möjligt att styra mer samlat över organisatoriska gränser.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Stärka den politiska samordningen genom att implementera ett strategiskt forum med representanter från berörda nämnder och bolagsstyrelser			
Identifiera och fastställa gemensamma begrepp, mål och principer för barn och ungas fria tid.			

Ta fram en kommunövergripande modell för barns och ungas delaktighet kopplad barns och ungas perspektiv till uppföljning och utveckling, så att deras synpunkter används aktivt för att justera utbud, arbetssätt och prioriteringar inom området. Den ska även säkerställa strukturer för att nå barn som i dag inte deltar i organiserad fritid.			
Tydliggöra ansvar för samordning av delaktighetsarbetet, så att inflytande inte blir beroende av enskilda verksamheter eller medarbetare.			
Skapa återkommande och långsiktiga former för dialog med barn och unga, exempelvis genom: återkommande dialogforum kopplade till fritidsverksamheter, strukturerade former för barn- och ungdomsperspektiv i utvecklingsarbete. Den ska innehålla gemensamma ramar för hur barn och unga ska involveras och i vilka frågor inflytande ska ske, på vilka nivåer (verksamhet, område, kommunövergripande), och hur återkoppling ska säkerställas.			

Målområde 3: Jämlik tillgång till meningsfull fritid – med sänkta trösklar för deltagande

Alla barn och unga i Uppsala ska ha reell möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. I dag varierar deltagandet beroende på faktorer som bostadsområde, ekonomiska förutsättningar, tillgång till information och stöd samt funktionsförmåga.

Det innebär att fritiden riskerar att förstärka skillnader i livsvillkor. Barn som redan har goda förutsättningar deltar i högre grad, medan andra står utanför – trots att det är dessa barn som ofta har störst behov av trygga sammanhang och vuxenstöd.

En central del av detta målområde är att minska de trösklar som hindrar deltagande. Det handlar inte enbart om att öka utbudet, utan om att säkerställa att barn faktiskt kan och vill delta. Avgifter, krav på utrustning och behov av organisatoriskt stöd kan utgöra avgörande hinder. Utredningen visar att dagens avgiftsmodeller mellan olika verksamheter inte alltid är logiska och kan slå orättvist mot barn och familjer.

En mer jämlik fritid förutsätter därför att kommunen aktivt arbetar med att utveckla modeller som gör det enklare att delta – exempelvis genom lågtröskelverksamhet, samordnade avgiftsmodeller och stöd till barn som behöver hjälp att ta första steget.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Genomföra en samlad kartläggning av tillgång till och deltagande i kultur-, idrotts- och fritidsverksamheter i hela kommunen.			
Ta fram en kommunövergripande modell för avgifter och ekonomiska villkor som främjar jämlikt deltagande.			
Utveckla och skala upp lågtröskelverksamheter (avgiftsfria, öppna och tillgängliga aktiviteter). Det innefattar att: kartlägga nuvarande utbud och identifierar vita fläckar i kommunen, tydliggöra vad som kännetecknar lågtröskelverksamhet i kommunens kontext, ange principer för finansiering, samverkan och uppföljning samt tydliggör ansvar och mandat i gränsytan mellan kommunal verksamhet och civilsamhälle.			
Införa en fritidslotsfunktion för barn som står utanför fritidsaktiviteter.			

Målområde 4: Sammanhållen och strategisk samverkan med civilsamhället

Civilsamhälle och föreningsliv är avgörande för barn och ungas fritid. En stor del av aktiviteterna organiseras av ideella aktörer, och kommunens roll är i hög grad möjliggörande. Samtidigt visar utredningen att styrningen av denna relation är otydlig och splittrad.

Detta innebär att föreningar möter olika delar av kommunen beroende på fråga, och att förutsättningarna varierar mellan olika typer av aktörer. Större föreningar har ofta bättre kapacitet att ta del av stöd, medan mindre och mer inkluderande aktörer kan ha svårare att etablera sig.

För barn och unga innebär detta att tillgången till aktiviteter blir beroende av lokala förutsättningar och föreningslivets kapacitet. En mer strategisk samverkan syftar till att jämnar ut dessa skillnader och säkerställa att kommunens stöd når fler barn.

Det kräver att kommunen samordnar sina kontaktvägar, utvecklar sina bidragssystem och bygger långsiktiga relationer med civilsamhället utifrån gemensamma mål.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Integrera civilsamhällets organisationer, studieförbund och andra samhällsaktörer i mer långsiktiga och tydligt ledda samverkansformer för att samverkan ska få verklig effekt i barns och ungas livsvillkor.			
Se över och utveckla bidragssystemen med fokus på barn och ungas deltagande och jämlikhet.			
Stärka kommunkoncernintern samverkan och utveckla gemensamma arbetssätt kring förebyggande arbete, övergången mellan skoldag och fri tid, användning och planering av lokaler där skola och verksamheter och arenor för barn och ungas fria tid möts, samordning kring barns vardag i olika åldrar, återkommande analys av barns behov i olika delar av kommunen.			

Målområde 5: Hög kvalitet, relevant innehåll och stärkt kapacitet i fritidsverksamheter

För att fritiden ska göra verklig skillnad krävs inte bara tillgång till aktiviteter, utan också att verksamheterna håller hög kvalitet. Utredningen visar att kvalitet och innehåll varierar, och att verksamheter i vissa fall riskerar att bli alltför passiva eller otydliga i sitt uppdrag.

Samtidigt pekas personalens kompetens, kontinuitet och arbetssätt ut som avgörande faktorer för verksamheternas kvalitet. I en verksamhet som bygger på relationer och förtroende är detta särskilt viktigt.

Målområdet innebär att kommunen behöver stärka sin genomförandekapacitet. Det handlar om att skapa förutsättningar för verksamheter som: erbjuder trygga mötesplatser, har ett innehåll som engagerar och utvecklar samt kan möta olika gruppers behov. Samtidigt behöver kommunen arbeta mer samlat med kompetensutveckling och skapa förutsättningar för lärande mellan verksamheter.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Stärk styrningen för ökad likvärdighet: Kommunen bör följa upp kvalitet, tillgänglighet och målgruppsstillgång utifrån gemensamma indikatorer.			
Säkerställa långsiktiga förutsättningar för bemanning och kontinuitet i verksamheterna.			
Säkerställ strukturerade och dokumenterad samverkan, som minskar personberoende och skapar mer likvärdiga strukturer mellan skolan, socialtjänst och kultur-, idrott- och fritidsverksamhet.			
Etablera en gemensam stödstruktur för kompetensutveckling inom området barn och ungas fria tid med riktade insatser som når hela kommunen och bidrar till likvärdig kvalitet. Den ska bygga på uppdragets kärna – inte verksamhetsgränser – och omfatta alla professioner som verkar i området.			
Etablera forum för gemensamt lärande och erfarenhetsutbyte.			

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för planen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av planen. Alla berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp planen i ordinarie programuppföljning och kan sedan revidera den vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- Kulturpolitiskt program
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Idrottspolitiskt program
- Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
- Lokalförsörjningsplaner

Utredningar från Uppsala kommun

- Återrapportering och förslag på åtgärder kring barn och ungas fria tid (KSN-2026-01115)
- Kultur- och fritidsaktiviteter för en meningsfull fritid, oktober 2025, Gullers Grupp